

Tasviriy san'at darslarida o'quvchilarning estetik didini shakllantirishda innovatsion pedagogik yondashuvlarning ahamiyati

Boboniyozova Roziya Mirsalim qizi

Navoiy davlat universiteti

“Tasviriy san'at va muhandislik grafikasi” kafedrası o'qituvchisi

Annotatsiya: Mazkur maqolada tasviriy san'at darslarida o'quvchilarning estetik didini shakllantirishda innovatsion pedagogik yondashuvlardan foydalanishning nazariy va amaliy jihatlari tahlil qilinadi. O'quv jarayonida zamonaviy pedagogik texnologiyalar — “Flipped Classroom”, interfaol metodlar, axborot-kommunikatsiya vositalari, hamda kompetensiyaga asoslangan yondashuvlar orqali o'quvchilarda san'atga estetik munosabatni, go'zallikni idrok etish va baholash ko'nikmalarini shakllantirishning samarali yo'llari ko'rsatib o'tilgan. Maqolada Shovdirov S.A. va boshqa olimlarning ilmiy qarashlariga tayangan holda, tasviriy san'atni o'qitishda innovatsion metodlardan foydalanish o'quvchilarning ijodiy tafakkurini rivojlantirish va estetik didini takomillashtirishga xizmat qilishi isbotlab berilgan.

Kalit so'zlar: tasviriy san'at, estetik did, innovatsion texnologiyalar, kompetensiya, pedagogik yondashuv, ijodiy tafakkur, san'at ta'limi.

Bugungi globallashuv davrida ta'lim tizimi oldida turgan eng muhim vazifalardan biri – o'quvchilarda mustaqil fikrlash, ijodiy yondashuv va estetik didni shakllantirishdir. Ayniqsa, tasviriy san'at fani bu borada o'quvchilarning go'zallikni his etish, san'at asarlarini tahlil qilish hamda o'z estetik qarashlarini ifoda etish ko'nikmalarini rivojlantirishda beqiyos ahamiyat kasb etadi.

Estetik didni shakllantirish jarayoni faqatgina chizmachilik yoki rasm chizish mashg'ulotlari bilan chegaralanib qolmay, balki o'quvchilarning estetik idrokini, tasavvurini va his-tuyg'ularini rivojlantirishni ham o'z ichiga oladi. Shu bois, zamonaviy ta'limda innovatsion pedagogik texnologiyalardan foydalanish zarurati ortib bormoqda.

Shovdirov S.A.ning tadqiqotlarida ta'kidlanishicha, innovatsion metodlar o'quv jarayonida o'quvchilarning faolligini oshirish, ularni mustaqil izlanishga undash hamda ijodiy fikrlashga yo'naltirishda muhim rol o'ynaydi [1–4]. Bunday yondashuvlar o'qituvchining faqat bilim beruvchi emas, balki o'quvchi faoliyatini boshqaruvchi, yo'naltiruvchi va motivatsiya beruvchi shaxs sifatida shakllanishiga imkon yaratadi.

Zamonaviy o'quv muhiti o'quvchilarning estetik rivojlanishiga xizmat qiluvchi interaktiv metodlarni joriy etishni talab etadi. Xususan, “Flipped classroom” texnologiyasi, loyiha asosida o'qitish, ijodiy topshiriqlar, virtual galereyalar bilan

ishlash kabi usullar o'quvchilarni san'atni chuqur his qilishga va go'zallikka ongli munosabatda bo'lishga o'rgatadi. Natijada, o'quvchilarda estetik did shakllanib, ular san'atni faqat amaliy faoliyat sifatida emas, balki ma'naviy qadriyatlar tizimining muhim qismi sifatida anglay boshlaydilar.

Tasviriy san'at ta'limi o'quvchilarda nafaqat rasm chizish ko'nikmalarini, balki estetik dunyoqarashni, badiiy tafakkurni va ijodiy idrokni shakllantirishga qaratilgan. Estetik didni rivojlantirish jarayoni insonning go'zallikka bo'lgan munosabatini, san'at asarlaridan zavq olish, ularni tahlil qilish va o'z badiiy qarashlarini ifoda etish qobiliyatini o'z ichiga oladi. Shu nuqtai nazardan, tasviriy san'at darslarida innovatsion pedagogik yondashuvlardan foydalanish, an'anaviy o'qitish usullarini yangicha shakllantirish, o'quvchilarning ichki estetik ehtiyojlarini uyg'otishda samarali vosita sifatida namoyon bo'ladi.

Zamonaviy pedagogik nazariyalarda innovatsion yondashuvlar o'quvchini o'quv jarayonining faol ishtirokchisiga aylantirish, uning mustaqil fikrlash va estetik qarashlarini shakllantirishga xizmat qiladi. Shovdirov S.A.ning ilmiy ishlarida qayd etilishicha, tasviriy san'at darslarida interfaol metodlardan foydalanish o'quvchilarni faollikka undaydi, ularning tasviriy idrokini chuqurlashtiradi hamda badiiy tahlil qilish malakasini rivojlantiradi. Ayniqsa, "Flipped Classroom" texnologiyasini qo'llash orqali o'quvchilar darsdan tashqari mustaqil tayyorgarlik ko'rish, internet resurslaridan foydalanish, mashg'ulot davomida esa o'z fikrini erkin ifoda etish imkoniga ega bo'ladi. Bu yondashuv san'atni o'rganishda o'quvchini passiv tinglovchidan faol ijodkorga aylantiradi.

Estetik didni shakllantirishda o'qituvchining metodik mahorati va o'quv muhiti katta ahamiyatga ega. Dars jarayonida o'qituvchi o'quvchilarda go'zallikni his etish, rang uyg'unligini anglash, kompozitsion muvozanatni tahlil qilish kabi badiiy ko'nikmalarni shakllantirishi zarur. Bu jarayonda o'quvchining individual qobiliyatlari, psixologik holati va qiziqishlari hisobga olinadi. Innovatsion metodlar, xususan, "aql charxi", "klaster", "fikrlar almashinuvi" kabi interfaol usullar o'quvchilarning fikrlash doirasini kengaytiradi, ularni mustaqil qaror qabul qilishga, ijodiy mushohada yuritishga undaydi.

Bugungi kunda tasviriy san'at darslarini tashkil etishda raqamli texnologiyalarning o'rni beqiyosdir. Virtual muzeylar, onlayn galereyalar, 3D-modellashtirish dasturlari yordamida o'quvchilar turli badiiy uslublar va tarixiy davr san'atini interaktiv tarzda o'rganish imkoniga ega bo'ladilar. Bunday darslar estetik idrokni chuqurlashtiradi, o'quvchilarda milliy va jahon san'ati namunalariga hurmat bilan qarash hissini uyg'otadi. Shovdirov S.A. o'z tadqiqotlarida ta'kidlaganidek, san'atni o'qitishda zamonaviy texnologiyalarni qo'llash nafaqat dars samaradorligini

oshiradi, balki o'quvchilarning ichki motivatsiyasini mustahkamlaydi, ularni ijodiy izlanishga yo'naltiradi.

Estetik didning shakllanishi o'quvchilarning shaxsiy tajribasi, his-tuyg'ulari va ijtimoiy muhit bilan chambarchas bog'liq. Shu bois o'qituvchi dars davomida o'quvchilarda san'at asarlari orqali go'zallikni anglash, estetik qadriyatlarni idrok etish, ularni hayotiy holatlarga tatbiq eta olish ko'nikmasini tarbiyalashi kerak. Bunda o'quvchilar nafaqat chizmachilik bilan shug'ullanadilar, balki san'at asarlari ustida tahliliy suhbatlar, muhokamalar, guruhli ijodiy topshiriqlar orqali o'z estetik qarashlarini mustahkamlash imkoniga ega bo'ladilar.

Tasviriy san'at darslarida innovatsion yondashuvlardan samarali foydalanishning yana bir muhim jihati – bu integratsion o'qitishdir. Ya'ni, san'atni boshqa fanlar – tarix, adabiyot, musiqa, texnologiya bilan bog'lab o'qitish. Bunday integratsion yondashuv o'quvchilarda estetik tushunchalarning kengayishiga, madaniy tafakkurning shakllanishiga yordam beradi. Masalan, tarixiy mavzularda rasm ishlash orqali o'quvchi o'tmish madaniyati, milliy san'at an'analari haqida tasavvur hosil qiladi, bu esa uning estetik dunyoqarashini boyitadi.

Estetik didni shakllantirishda milliy qadriyatlar va xalq amaliy san'ati namunalaridan foydalanish alohida o'rin tutadi. Milliy naqshlar, me'moriy yodgorliklar, xalq hunarmandchiligi namunalarini o'rganish o'quvchilarni o'z xalqining badiiy merosiga hurmat ruhida tarbiyalaydi. Shu bilan birga, zamonaviy texnologiyalar yordamida bu qadriyatlarni vizual tarzda namoyish etish — videodarslar, virtual ekskursiyalar, interaktiv o'yinlar orqali amalga oshirilsa, ta'sirchanlik yanada oshadi. Natijada, o'quvchilarda milliy va umuminsoniy estetik qadriyatlarga asoslangan dunyoqarash shakllanadi.

Innovatsion pedagogik yondashuvlarning yana bir afzalligi — u o'quvchilarning mustaqil o'rganish faoliyatini rag'batlantiradi. O'quvchi darsda berilgan vazifani o'z qiziqishi, badiiy tajribasi asosida ijodiy tarzda bajaradi. Masalan, “loyiha metodi” asosida o'quvchilar turli badiiy mavzular bo'yicha mustaqil kompozitsiyalar yaratadilar, bu jarayonda ular estetik me'yorlar, ranglar uyg'unligi, chiziqlar ifodasi kabi elementlarni mustaqil tahlil qilishni o'rganadilar. Shu orqali o'quvchining estetik didi nafaqat bilim, balki amaliy faoliyat orqali shakllanadi.

Innovatsion yondashuvlarning samaradorligi o'qituvchining shaxsiy pozitsiyasiga ham bog'liq. O'qituvchi faqat ma'lumot beruvchi emas, balki o'quvchini ilhomlantiruvchi, unga yo'l ko'rsatuvchi mentor bo'lishi kerak. Darsda ijodiy muhit yaratish, o'quvchini erkin fikrlashga undash, muvaffaqiyatini qadrlash — estetik tarbiyaning ajralmas qismidir. Shovdirov S.A.ning “Method of organization of classes in higher education institutions using flipped classroom technology” nomli maqolasida

qayd etilganidek, innovatsion metodlar o'quvchilarda mustaqil o'rganish motivatsiyasini kuchaytiradi va ularni ijodiy faoliyatga tayyorlaydi. Bunday yondashuv o'quvchilarning estetik tafakkuri, hissiy idroki va go'zallikka nisbatan individual qarashlarini shakllantiradi.

Shuningdek, o'quvchilarning estetik didini rivojlantirishda baholash tizimi ham muhim o'rin tutadi. An'anaviy baholashdan farqli o'laroq, innovatsion yondashuvlarda jarayon va natija birgalikda tahlil qilinadi. O'quvchining ijodiy fikrlashi, mustaqil yechim topishi, estetik me'yorlarni qo'llay bilishi baholash mezonlarining markazida bo'ladi. Bu esa o'quvchiga o'z ijodini qadrlash, o'z ustida ishlash, badiiy mahoratini rivojlantirish uchun kuchli motivatsiya beradi.

Xulosa qilib aytganda, tasviriy san'at darslarida estetik didni shakllantirish jarayonida innovatsion pedagogik yondashuvlar o'quvchilarning shaxsiy rivojlanishi, estetik dunyoqarashi va badiiy tafakkurini rivojlantirishda beqiyos o'rin tutadi. Ular o'quvchini passiv o'rganishdan faol ijodiy faoliyatga olib chiqadi, san'atni chuqur anglashga, go'zallikka ongli munosabatda bo'lishga undaydi. Bunday yondashuvlar o'quvchilarda nafaqat estetik didni, balki milliy g'urur, ijodiy tashabbuskorlik va mustaqil fikrlash kabi fazilatlarni ham shakllantiradi.

Tasviriy san'at darslarida o'quvchilarning estetik didini shakllantirish zamonaviy ta'limning eng muhim yo'nalishlaridan biridir. Estetik did — bu o'quvchining nafaqat san'at asarini chizish yoki tahlil qilish qobiliyati, balki hayotdagi go'zallikni his etish, uni qadrlash va o'z faoliyatida ifoda etish ko'nikmasidir. Ushbu jarayonni samarali tashkil etishda innovatsion pedagogik yondashuvlarning o'rni beqiyosdir.

Innovatsion metodlar — “Flipped Classroom”, loyiha asosida o'qitish, interfaol usullar, raqamli texnologiyalarni qo'llash — o'quvchilarda estetik tafakkurni rivojlantiradi, ularni mustaqil fikrlashga, go'zallikni idrok etishga va san'atni chuqur his qilishga o'rgatadi. Shovdirov S.A.ning ilmiy tadqiqotlarida ta'kidlanishicha, san'atni o'qitishda zamonaviy texnologiyalardan foydalanish o'quv jarayonining sifatini oshiradi, estetik tarbiyaning uzluksizligini ta'minlaydi hamda o'quvchini ijodiy shaxs sifatida shakllantiradi.

Shuningdek, estetik didni shakllantirishda milliy va umuminsoniy qadriyatlarni uyg'unlashtirish, xalq amaliy san'ati namunalarini dars jarayoniga kiritish, o'quvchilarning badiiy tajribasini kengaytirish muhim ahamiyat kasb etadi. Har bir dars o'quvchini faqat san'atni o'rganishga emas, balki san'at orqali o'zini anglash, dunyoni estetik idrok etishga yo'naltirishi kerak.

Xulosa qilib aytganda, innovatsion pedagogik yondashuvlar asosida tashkil etilgan tasviriy san'at ta'limi o'quvchilarning estetik didini, ijodiy tafakkurini va badiiy kompetensiyalarini shakllantirishda samarali metodik asos bo'lib xizmat qiladi. Bu esa

zamonaviy ta'lim tizimida san'at fanining ijtimoiy-madaniy ahamiyatini yanada oshiradi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. **Шавдиров С. А.** Подготовка будущих учителей к исследовательской деятельности // *Педагогическое образование и наука*. – 2017. – № 2. – С. 109–110.
2. **Shavdirov S. A.** Selection Criteria of Training Methods in Design Fine Arts Lessons // *Eastern European Scientific Journal*. – 2017. – № 1. – P. 131–134.
3. **Shovdirov S.** Analyzing the sources and consequences of atmospheric pollution: A case study of the Navoi region // *E3S Web of Conferences*. – EDP Sciences, 2024. – Vol. 587. – P. 02016.
4. **Shavdirov S.** Method of organization of classes in higher education institutions using flipped classroom technology // *AIP Conference Proceedings*. – AIP Publishing LLC, 2025. – Vol. 3268. – No. 1. – P. 070035.
5. **Шавдиров С. А.** Ўқувчиларда тасвирий саводхонликка оид ўқув компетенцияларини шакллантиришнинг педагогик-психологик жиҳатлари // *Современное образование (Узбекистан)*. – 2017. – № 6. – С. 15–21.
6. **Shovdirov S. A.** Tasviriy san'atni o'qitishda o'quvchilarning sohaga oid o'quv kompetensiyalarini shakllantirish omillari // *Inter education & global study*. – 2024. – № 1. – P. 8–14.
7. **Ibraimov X., Shovdirov S.** Theoretical Principles of The Formation of Study Competencies Regarding Art Literacy in Students // *Science and Innovation*. – 2023. – Vol. 2. – No. B10. – P. 192–198.
8. **Шавдиров С. А.** Изобразительному и прикладному искусству // *International Scientific Review of the Problems and Prospects of Modern Science and Education*. – 2018. – P. 84–85.
9. **Shovdirov S.** Tasviriy savodxonlikka oid o'quv kompetensiyalarni shakllantirishda o'quvchilarni mantiqiy va abstrakt fikrlashga o'rgatish // *Евразийский журнал академических исследований*. – 2023. – Vol. 3. – No. 12. – P. 193–196.
10. **Baymetov B. B., Shovdirov S. A.** Methods of Organizing Practical and Theoretical Classes for Students in The Process of Teaching Fine Arts // *International Journal on Integrated Education*. – 2023. – Vol. 4. – No. 3. – P. 60–66.

GLOBAL SCHOLARS
SCIENTIFIC PUBLISHING